

Lieve Gemeente,

In de afgelopen week hoorde ik een verhaal op de radio van een jonge vrouw die een ernstig ongeluk had gehad.

Ze was op haar fiets aangereden door een auto en had daarbij een zware hersenschudding opgelopen.

Ze is daardoor een half jaar ziek geweest en gelukkig weer helemaal hersteld.

Op de radio vertelde ze dat ze depressief was geworden, vooral vanwege de gedachte dat het leven in 1x afgelopen kan zijn en dat dit volkomen willekeurig lijkt te gebeuren.

Het gaf haar ontzettend veel onzekerheid en twijfels over het doel en de zin van het bestaan.

En vragen waar ze niet goed weg mee wist.

Het zijn de vragen waar we hier in de kerk mee bezig zijn.

Hoe zit het met het doel en de zin van ons leven en daarmee verband houdend: waar ligt onze oorsprong.

Vragen die in het hoofdstuk uit het Johannes evangelie dat we gelezen hebben aan de orde komen.

Daarom wilde ik dit gedeelte vanmorgen graag met u lezen, nu we in de Adventstijd leven en uitkijken naar Kerst.

Naar de komst van Jezus, die het licht van de wereld genoemd wordt.

Wat zegt Johannes over die komst en over de oorsprong, doel en zin van die komst van Jezus.

Dit eerste hoofdstuk is eigenlijk het kerstverhaal van Johannes, daarin beschrijft hij waar Jezus vandaan komt en wie en wat hij is.

Het is een volstrekt ander kerstverhaal dan dat uit Lukas 2, dat we doorgaans lezen met Kerst over het kind dat geboren is en dat eenmaal volwassen geworden ons de weg naar God heeft gegeven.

Een prachtig verhaal dat ons blij kan maken en weer moed kan geven.

Dat is wat de evangelist Lukas ook heeft willen vertellen: er was een mens die ons de weg naar God heeft geopend en om dat te benadrukken heeft Lukas een prachtig geboorteverhaal geschreven met allemaal verwijzingen naar het Oude Testament.

Maar de evangelist Johannes heeft een ander verhaal met nog een heel andere boodschap.

Hier geen herders, geen engelen, geen stal.

Zelfs geen kind.

Alleen het Woord dat mens is geworden.

Het lijkt alsof we nu theologisch de diepte in gaan.

Johannes wil benadrukken dat Jezus bij God vandaan komt.

Dat hij een mens van boven was, van God afkomstig.

Daar ligt zijn afkomst, zijn oorsprong.

Als mens willen wij graag weten waar we vandaan komen.

Waar liggen onze wortels, onze roots.

Want die afkomst bepaalt toch voor een groot deel wie we zijn en hoe we zijn.

Afkomst en genetische aanleg bepalen dat allemaal mee.

Maar ook: waar kom ik geestelijk vandaan.

Wat is mijn oorsprong?

En oorsprong heeft ook te maken met doel.

In een volgend hoofdstuk laat Johannes Jezus daarover zeggen: wie niet van boven geboren is kan het rijk van God niet binnengaan.

Oorsprong en doel worden hier in één adem genoemd en horen blijkbaar bij elkaar.

Ook in de Joodse traditie leefden deze vragen over oorsprong en doel.

Zo wordt in het Bijbelboek Spreuken over de Wijsheid verteld dat zij als eerste door God werd geschapen.

Met deze Wijsheid wordt trouwens niet de filosofie maar de levenskunst bedoeld.

Deze Wijsheid, die de basis van alles is, werd altijd als een persoon, als een vrouw voorgesteld, die God hielp bij de schepping.

En ook over de Wet, de Thora, vertelden de oude rabbijnen een soortgelijk verhaal.

Die is al vóór de schepping van hemel en aarde geschreven!

Als een handleiding voor God om hemel en aarde te scheppen en het leven vorm te geven.

Want in de Thora staat precies beschreven hoe mensen met elkaar moeten samenleven.

Het zijn deze oude gedachten die Johannes hier opnieuw gebruikt.

Hij laat de Wijsheid en de Wet samen ineenvloeien in een nog diepere bron nl. het Woord.

Dáár komt het allemaal vandaan.

Uit het Woord is alles ontstaan.

Dat is het oer-begin, dat was en is God zelf.

Het leven is vóór alles uitgesproken en heeft zo een goddelijke oorsprong.

In de woorden van Henriette Roland Holst:

Dit ene weten wij

en aan dit ene houden wij ons vast in de duistere uren:

er is een woord dat eeuwiglijk zal duren

en wie 't verstaat, die is niet meer alleen

Het is een eeuwig woord dat ons draagt in de tijd.

Veel mensen zijn op zoek naar een nieuw en groter verband waar zij bij horen.

Tegenwoordig is dat voor velen niet meer de kerk maar toch bestaat er bij hen een verlangen om in een groter geheel opgenomen te zijn.

Om deel uit te maken van een 'plan', een 'idee'.

We hoorden dat ook in het verhaal van de vrouw die het ongeluk had gehad.

Het is een oergevoel dat mensen vaak ervaren in de natuur, waarbij ze zich verbonden voelen met het Oneindige, met het Al of het Kosmische.

Deze spiritualiteit wordt ook wel het letsisme genoemd.

Omdat mensen geloven dat er 'iets goddelijks is'.

Dat 'iets' noemt Johannes 'het Woord'.

Het Woord was God.

God sprak het niet alleen, hij *was* het, helemaal.

Zo wil deze God heten en zo moet er van hem gesproken worden.

Nu is het bijzondere en eigene van een woord tweeledig.

Allereerst dat iemand het uitspreekt en het tweede is dat iemand het hoort.

Het Woord is communicatief, het zoekt verbinding.

Het spreekt aan en het deelt mee.

Het heeft een mond, een stem nodig.

En het vraagt om open oren. Om ontvangst.

Zoals het lied dat we gezongen hebben, zegt:

Dit Woord komt tot ons op de wind

*Het zoekt een huis, een wijs. Het vindt
gehoor bij mensen, onderdak.*

Dit Woord dat God van oudsher sprak.

En dan wordt dat Woord, dat *iets* toch weer tot iemand.

Het Woord is mens geworden, vlees staat er eigenlijk.

Dat betekent dat dit Woord in onze menselijke, aardse realiteit is binnengekomen.

En die aardse realiteit die ziet er niet mooi uit.

Daar is geen sprake van vrede en gerechtigheid.

Met kerst doen we wel vaak even alsof het zo is.

Dan wordt er een wapenstilstand gehouden, waar eerst oorlog was.

En dan zingen we van vrede op aarde.

Het lijkt alsof de wereld voor even hemels is.

Maar het is een ontkenning van de realiteit.

Wat de kerk al eeuwen viert is het omgekeerde:

niet onze wereld wordt voor even hemels, maar de hemel wordt aards.

Dat wordt er bedoeld met: het woord is vlees geworden.

De Nieuwe Bijbel Vertaling zegt: het woord is mens geworden.

Dat is ook mooi en het klinkt wat poëtischer.

Maar het woord vlees maakt het wat rauwer, wat meer met beide benen op de grond.

Het gaat hier om het leven van dieren en mensen in alle kwetsbaarheid en dood, vergankelijk en tijdelijk.

Vlees staat voor het menselijk leven in zijn pijnlijke begrenzing en voor de breekbare conditie van het menselijk bestaan.

Je hoort er alle ziekte, verdriet en onvolmaaktheid in die we zo goed kennen.

Daarin heeft het Woord zich begeven, het aangetrokken, materie geworden.

Het heeft geleefd, het kreeg handen en voeten.

Het Woord dat bij God was, ja zelf God was, is aardse werkelijkheid geworden.

Het heeft bij de mensen op aarde verbleven, gekampeerd staat er.

Net zoals God destijds met het volk meetrok in de tabernakel.

Zo laat God zich kennen als de Aanwezige en nabijer en troostender kon hij niet zijn.

God is erbij, wil dat zeggen, bij ons en in ons bestaan.

Tot dusver kwam Gods Woord tot de mensen door de profeten, maar daar is nu verandering in gekomen.

Nu is het Woord vlees geworden en is tussen de mensen gaan wonen.

Het bleef dus niet bij mooie Woorden alleen.

Het bleef geen mooi hemels ideaal.

Het Woord is mens geworden, het is afgedaald in alle ruwheid en rauwheid van ons bestaan.

Aan het einde van deze inleiding van het Johannes evangelie wordt uiteindelijk de naam onthuld van degene die tot nu toe als het Woord werd aangeduid:

het is de naam van een mens: Jezus.

Daarin zit weer dat hele tegenstrijdige: degene die God openbaart aan de mensen is een mens.

Een mens in wie het Woord van God vlees is geworden, te zien en te horen is.

Er zijn veel dogma's hieraan opgehangen, dogma's waarvan we ons tegenwoordig afvragen hoe men die ooit heeft kunnen bedenken en wat wij er nu nog mee moeten.

Want een vraag die zich opdringt als je dit alles gelezen hebt is of dit betekent dat Jezus God is.

Dit was voor de gemeente van Johannes een onzinnige vraag.

Want het grondbeginsel van het Joodse geloven is dat God één is, dat wil zeggen enig en uniek.

Jezus is dus niet identiek aan God.

Hij is een mens die God laat zien in wat hij zegt en doet.

Hij is de beeldspraak, het spiegelbeeld van God.

Jezus is van top tot teen een mens maar een mens in wie Gods Woord vlees en bloed is geworden en die zo heeft laten zien hoe je als mens kunt leven.

Vanuit dat woord en vanuit die geestkracht.

En daarin mogen we proberen hem na te volgen, elke dag opnieuw en bij alles wat we doen.

Tenslotte: het is vaak moeilijk om helder en duidelijk over dit soort onderwerpen met elkaar te spreken.

Je kunt ook eigenlijk het beste in gedichten hierover spreken of in liederen erover zingen.

De beste vertaling van 'het Woord is vlees geworden' vind je ook in het lied van Huub Oosterhuis:

Boek jij bent geleefd, zeg mij hoe te leven

In mijn letters staat geschreven

dat alleen de Geest doet leven.

Licht en adem is de geest.

Daarom ben ik neergeschreven:

dat jij zonder angst zult leven

wat je leest.

Boek, jij bent geleefd, zeg ons hoe te leven.

Mozes heeft de weg gewezen.

Hoor de woorden der profeten:

licht en adem zal er zijn

als je mens wordt zoals Jezus

liefde als een mens aanwezig,

wijn van liefde, brood des levens, zoals Hij.

Amen